Sociaal en Cultureel Planbureau

> Retouradres: Postbus 16164 | 2500 BD | Den Haag

NCTV
P.J. Aalbersberg
postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Bezoekadres:
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag
T 088 9846 300
www.scp.nl

Kenmerk
SCP-2022/146

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum 12 januari 2022
Onderwerp Sociaal maatschappelijke reflectie mogelijke maatregelen Covid-19

Geachte heer Aalbersberg,

Momenteel ligt besluitvorming voor rondom continueren of wijzigen van het huidige maatregelenpakket met als mogelijke versoepelingen het toestaan van volledig fysiek onderwijs in Mbo en HO, het verruimen van de mogelijkheden voor de beoefening van sport en het toestaan van contactberoepen. Het SCP reflecteerde eerder op het huidige maatregelenpakket. In onderstaande bullets herhalen we de belangrijkste reflecties ter overweging en sluiten af met een advies. Het SCP baseert zich hierbij op onderzoeksgegevens uit de achterliggende coronaperiode.[1] Het wegen van epidemiologische effecten ten opzichte van maatschappelijke effecten is een politieke weging.

Fysiek onderwijs in het Mbo en HO

- De mogelijkheid tot het volgen van (fysiek) onderwijs is – net als volksgezondheid – een grondrecht. Het volgen van fysiek onderwijs is voor jongeren en studenten essentieel voor de ontwikkeling van cognitieve en sociale vaardigheden en komt hun mentale welbevinden ten goede. Schoolsluiting hindert de ontwikkeling van jongeren. De gezondheidsrisico's van het virus zijn voor hen beperkt.
- Uit onderzoek van het Trimbos blijkt dat de helft van de studenten (51%) psychische klachten ervaart (zoals angst en somberheid), van wie 12% in ernstige mate.
- Daarnaast is school een uitlaatklep voor jongeren en studenten en is daar aandacht voor hun sociaal emotionele ontwikkeling. Schoolsluiting vergroot het risico op eenzaamheid, overmatig beeldschermgebruik en in het ergste geval mentale klachten. Zeker als in de winterperiode ook alle

[1] Belangrijkste bronnen:
SCP Dossier maatschappelijke effecten corona ;
Adviesbrieven SCP Maatschappelijke effecten corona ;
Adviesbrief Platform Perspectief Jongeren
Trimbos Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs

andere uitlaatkleppen, zoals sport en uitgaan, wegvallen door de algehele lockdown.
- Voor mbo-studenten geldt dat er in het schooljaar 2020/2021 minder stageplaatsen waren. Instellingen maken zich zorgen dat het tekort aan stageplaatsen verder oploopt. Ook zijn er zorgen over de kwaliteit van de stageplaatsen doordat de begeleiding van studenten onder druk staat.
- De vraag zou dus niet moeten zijn of het onderwijs fysiek of op afstand moet worden georganiseerd, maar wat er nodig is om fysiek onderwijs op een veilige en verantwoorde manier weer mogelijk te maken.

Sportbeoefening

- Bewegen en sporten kennen niet alleen positieve gevolgen voor de volksgezondheid, maar ook voor het individueel mentaal welbevinden. Het levert een hogere eigenwaarde, een betere emotieregulatie en minder angstige en depressieve gevoelens op. Het toestaan van extra mogelijkheden om te sporten levert naar verwachting een positieve bijdrage aan zowel de lichamelijke als de psychische gezondheid.
- Het sporten in teamverband heeft een belangrijke sociale waarde. Het sporten in groepsverband is niet alleen bij sportverenigingen, maar ook bij fitnesscentra, maneges of zwembaden, bedrijfssport of sport via zorginstellingen heel gebruikelijk. Ook informeel wordt vaak in groepsverband gesport. Het houden van anderhalve meter afstand is bij sport in groepsverband vaak niet mogelijk.
- Jongeren sporten over het algemeen meer dan ouderen. Sportende jongeren hebben meer zelfcontrole, zelfvertrouwen en gevoel voor sociale normen dan jongeren die niet sporten.

Overige (bestaande) maatregelen

- Hoe restrictiever het pakket aan maatregelen en hoe langer dit voortduurt, hoe lager het (gemiddeld) psychisch welbevinden van burgers en hoe hoger de (gemiddelde) gevoelens van eenzaamheid. Daarbij zijn een aantal groepen in de samenleving harder geraakt door de coronacrisis dan andere groepen.
- De sociaal-maatschappelijke gevolgen van de crisis – zoals een lager psychisch welbevinden, eenzaamheidsgevoelens en opgelopen schulden - herstellen zich doorgaans niet snel en kunnen nog lang in het welbevinden van mensen doorwerken.
- Het is belangrijk de ontwikkeling in sociaal-maatschappelijke effecten in het oog te houden, rekening te houden met een mogelijk verhoogde vraag naar ondersteuning vanuit het sociaal domein, de geestelijke gezondheidzorg en de jeugdzorg, en de beschikbare ondersteuning daar op orde te brengen. Ook in de periode na de lockdown.
- Enkele sectoren, waaronder de culturele sector, de horeca en evenementenbranche zijn hard geraakt door de crisis en bijbehorende maatregelen. De culturele sector, de horeca en evenementenbranche bieden voor veel mensen belangrijke activiteiten die bijdragen aan ontplooiing, ontspanning, plezier en ontmoeting.

12 januari 2022

Ons kenmerk
SCP-2022/146

- De lockdown en het sluiten van bedrijven, winkels en instellingen brengt vanzelfsprekend financiële gevolgen voor de getroffen sectoren met zich mee. Het verruimen van de algemene sluitingstijden ligt als mogelijke aanpassing op het huidige maatregelenpakket op tafel. Het doelbereik en de effectiviteit van het beperkt veranderen van sluitingstijden zou vooraf inzichtelijk moeten zijn.
- Heldere en transparante communicatie en toegankelijke informatievoorziening is belangrijk voor draagvlak in de samenleving, vertrouwen in instituties en voor het bereiken van zowel kwetsbare groepen als de mensen die niet gevaccineerd zijn. Ook hier geldt dat het belangrijk is om het doel en de effectiviteit van maatregelen helder te onderbouwen en inzichtelijk te maken. Daarnaast verdient het de aanbeveling in de communicatie voldoende aandacht te besteden aan de betekenis van de gedeelde (en eigen) verantwoordelijkheid van mensen voor hun gezondheid en die van anderen.
- Bij alle communicatie, zowel over maatregelen als het vaccinatiebeleid, is het belangrijk aandacht te hebben voor hoe informatie iedereen bereikt, en welke kanalen daarvoor kunnen worden gebruikt.
- Wat betreft aanscherping van de mondkapjesplicht en de hogere kwaliteitseisen die mogelijk gesteld gaan worden is het van belang om aandacht te hebben voor de hogere kosten die hiermee gepaard gaan. Niet iedereen kan die kosten even gemakkelijk dragen.

Advies

We herhalen ons eerdere advies om helder en transparant te communiceren over de besluitvorming, meer voorspelbaar te zijn in gehanteerde oplossingsrichtingen die ten grondslag liggen aan de te nemen besluiten als het virus opleeft, en de aanpak van de maatschappelijke effecten van corona onderdeel te maken van langetermijnbeleid dat zich richt op reeds bestaande maatschappelijke vraagstukken die door corona nog zichtbaarder zijn geworden.

Daarnaast zijn de maatschappelijke effecten van het afstandsonderwijs dusdanig groot dat wij adviseren fysiek onderwijs ook voor het Mbo en HO snel weer veilig en verantwoord mogelijk te maken. Alle adviezen van deskundigen op het gebied van onderwijs en mentale en maatschappelijke effecten van het sluiten van onderwijsinstellingen wijzen daarop.

We zijn uiteraard bereid tot een nadere toelichting op onze reflecties.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. Kim Putters
Directeur Sociaal en Cultureel Planbureau